

УДК 338.43

О. Р. Саєнко,
старший викладач кафедри обліку та аудиту, Запорізький національний університет

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

O. Sayenko,
senior lecturer, department of accounting and auditing, Zaporizhzhya national university

ROLE OF A FINANCIAL LEVERAGE IN SYSTEM MANAGEMENT OF ECONOMIC ACTIVITIES INDUSTRIAL ENTERPRISES

Перетворення, що відбуваються в економіці, потребують вирішення важливих питань у сфері управління діяльністю підприємства, що вимагає поєднання фінансових, організаційних, соціальних методів господарського управління, застосування нових підходів до виявлення та використання потенціалу підприємства. Практична реалізація функцій механізму управління здійснюється за допомогою системи важелів. Привести в дію організовану систему, щоб одержати потрібний результат, можна лише через вплив на неї керуючого органу чи особи. При цьому необхідні певні інструменти погодженого впливу, які й забезпечують досягнення поставлених цілей. Такі інструменти можна називати важелями механізму управління. У статті проаналізовано економічну сутність та складову фінансових важелів. Розроблено механізм використання фінансових важелів у системі управління промислових підприємств.

The transformation taking place in the economy need to address important issues in the field of enterprise management, which requires a combination of financial, institutional, social, economic management methods, new approaches to the identification and use of the potential enterprises. Feasibility management mechanism functions by using leverage. Put in place an organized system to get the desired result, it is possible only through the influence of the control body or person. It should be agreed certain tools of influence that and achieve their goals. These tools can be called leverage management mechanism. The article analyzes the economic substance of the component of financial leverage. The mechanism of financial instruments in the management of industrial enterprises.

Ключові слова: фінансові важелі, управління, промислові підприємства, механізм використання, ресурси, конкурентоспроможність

Key words: financial leverage, management, industry, mechanism of use, resources, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У будь-якому механізмі управління ґрунтується на використанні відповідних важелів. Вплив на дію механізму управління, а через нього на різні сторони соціально-економічного розвитку, досягається встановленням і зміною положення того чи іншого важеля.

Розвиток промисловості в першу чергу залежить від наявності фінансових ресурсів, що спрямовуються на технологічну модернізацію виробництва, оновлення основних фондів, підготовку і стимулювання кадрового складу під-

приємств та інші заходи, які в перспективі підвищать конкурентоспроможність продукції. Управління фінансовими ресурсами здійснюється за допомогою фінансових важелів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми використання впливу фінансових важелів на економічний розвиток досліджували багато вітчизняних науковців, серед них зокрема І.І. Чуницька, Н.І. Рубан, О.М. Ковалюк, М.В. Болдуєв. Як складову фінансового меха-

нізму фінансові важелі розглядали С.О. Смирнов, М.В. Корнєв, О.В. Бречко, А.І. Даниленко та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Незважаючи на численні дослідження цих питань, можна відзначити, що досі немає однозначного визначення складових фінансових важелів, їх місця у структурі фінансового механізму, відсутня єдина думка, які саме засоби впливу на економічні процеси входять до системи фінансових важелів. Таким чином, актуальною науковою задачею, вирішенню якої присвячена дана стаття, є розроблення механізму використання фінансових важелів в системі управління підприємством.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розкриємо сутність та значення фінансових важелів, що впливають на розвиток підприємств промислового комплексу. До складу фінансових важелів входять: податки, ціна, прибуток, амортизаційні відрахування, кредити, інвестиції, страхові платежі, фінансові стимули, пільги, санкції.

1. Реалізація взаємовідносин промислових підприємств з державою відбувається через податковий механізм, який включає в себе сукупність форм, методів, способів організації і регулювання податкових відносин, відповідає історично сформованим цілям і завданням податкової політики держави і закріплена в податковому законодавстві.

Удосконаленню інформаційної бази стосовно платника податків сприяло б заповнення так званого "Податкового паспорта промислового підприємства", що містив би комплексну характеристику виробничого потенціалу та податкового навантаження промислового підприємства.

Для формування податкового паспорта повинні в першу чергу зараховуватись наступні показники:

- спеціалізація підприємства згідно з галузями господарювання;
- особливості розміщення та функціонування виробничих потужностей;
- чисельність робітників;
- обсяг випуску промислової продукції в фізичному та грошовому вираженні;
- фінансово-економічний стан промислового підприємства;
- рівень і динаміка заробітної платні;
- обсяги експортних поставок (для прогнозу сум відшкодування ПДВ).

2. Значимість показника прибутку визначає її роль в системі управління підприємством. Будь-які рішення в сфері організації виробничого процесу, матеріально-технічного розвитку підприємства, маркетингу, розширення і диверсифікації діяльності, управління персоналом, логістики та матеріально-технічного забезпечення, структури та реорганізації підприємства, фінансового управління та вирішення поточних завдань у кінцевому рахунку знаходять відображення у зміні розміру прибутку.

Система управління прибутком є одною із підсистем управління підприємством, функціями якої є виявлення та аналіз факторів, що впливають на розмір прибутку, визначення резервів її підвищення та формування стратегії її використання для досягнення певного рівня конкурентоспроможності та іміджу підприємства з урахуванням його потенційних можливостей і обмежень зовнішнього середовища. Стратегічна орієнтація системи управління прибутком полягає у визначенні перспективних орієнтирів діяльності підприємства на основі аналізу, оцінки та прогнозування стану ринкового середовища, визначення рівня одержуваного прибутку і можливостей управління нею з метою її оптимізації [5, с. 176].

3. Цінова політика є не тільки однією зі складових системи управління доходами підприємства, а й найважливішим механізмом, що забезпечує багато пріоритети його економічного розвитку. Вона суттєво впливає на обсяг діяльності підприємства, формування його іміджу у покупців. Цінова політика — це дієвий інструмент конкурентної боротьби на товарному ринку. Конкретний рівень цін на товари, встановлений в процесі формування цінової політики, прямо впливає на суму прибутку від продажів [2, с. 9—31].

У процесі формування цінової політики підприємству необхідно дотримання основного принципу — забезпечення її зв'язка із загальною політикою управління прибутком і пріоритетними цілями здійснення діяльності. Отже, цінова політика повинна розглядатися як найважливіша частина загальної політики управління підприємством на окремих етапах її реалізації, а її цілі повинні строго кореспондувати з обраними пріоритетними цілями розвитку діяльності підприємства.

4. Амортизація є однією з найважливіших економічних категорій, правильне використання якої може сприяти поліпшенню фінансового стану та підвищення ефективності діяльності підприємства. На сьогодні існує велика кількість методів нарахування амортизації: метод

рівномірного нарахування амортизації (лінійний); методи прискореної амортизації; метод нарахування зносу в залежності від обсягу випущеної продукції. Амортизація розглядається як засіб розподілу вартості основного засобу протягом певного періоду, в якому його експлуатація є вигідною для підприємства (строк корисного використання). Згідно з національними стандартами, підприємство самостійно визначає строк корисного використання основного засобу, який може відрізнитися від фізичного терміну служби об'єкта та вносити зміни в нарахування амортизації, у зв'язку з отриманням нової інформації або істотною зміною умов своєї діяльності, які можуть вплинути на отримання економічних вигод від експлуатованого об'єкта основних засобів [4, с. 9—17].

5. Роль банківського кредитування незначна: у 2012 р. на частку кредитних ресурсів у джерелах інвестицій в основний капітал промислових підприємств припадало всього 15,5 % [3, с. 123—130]. Слід зазначити, що протягом останніх років простежується позитивна динаміка щодо даного джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємств, але вона не настільки значна як динаміка власних джерел підприємств.

До факторів, що стримує надання українськими банками довго-строчових кредитів, що спрямовуються на розвиток виробничих потужностей підприємств промислового комплексу, відносяться: перевага короткострокових пасивів при необхідності довгострокових активів; віднесення кредитів, що надаються для фінансування розвитку виробництва до групи кредитів з підвищеним ризиком; відсутність у комерційних банках фахівців, здатних дати обґрунтовану оцінку ризиків по пропонуваній підприємствами проектам і управляти їх фінансуванням.

6. Процес інвестування на промисловому підприємстві — це складний багатогранний процес, на який впливає безліч факторів, що мають важливе наукове і практичне значення. З практичної точки зору знання таких факторів, механізму їх впливу на інвестиційну діяльність та ефективність інвестицій у промислове підприємство є основою для розробки науково обґрунтованої інвестиційної політики більш ефективного у промислове підприємство зазвичай розуміється отримання економічного чи соціального результату на одну гривню інвестицій [1, с. 133—138].

Залежно від спрямованості впливу на ефективність інвестицій всі фактори можна розділити на дві умовні групи: позитивні та негативні.

Наприклад, до позитивних факторів можна віднести зниження рівня інфляції, податкового тягаря, ставки рефінансування ЦП та ін., а до негативних — загострення економічної кризи в країні, нестабільну соціальну і політичну обстановку в країні, підвищення рівня інфляції.

Формування інвестиційної політики промислового підприємства включає:

- вибір напрямів вкладень інвестицій;
- вибір критеріїв ефективності інвестування з урахуванням завдань диверсифікації і максимізації прибутку;
- вибір джерел та інструментів інвестування. Залучення зовнішніх інвесторів до процесу фінансування інвестиційної діяльності;
- формування збалансованого інвестиційного портфеля. Забезпечення пріоритетного напрямку зовнішніх ресурсів в інвестиційні напрями, що мають більш високу внутрішню норму прибутковості;
- формування інвестиційних проектів;
- управління реалізацією інвестиційних проектів та мінімізація сумарних власних ризиків інвестиційного портфеля;
- перехід до політики довгострокового інвестування перспективних напрямів бізнесу;

На підставі вищесказаного нами запропонована структурологічна модель механізму використання фінансових важелів в господарській діяльності. Механізм використання фінансових важелів у господарській діяльності представляється складовою частиною загального механізму управління підприємством.

Розробка механізму, обґрунтування його структури і взаємодії елементів і підсистем забезпечення на практиці в значній мірі підсилить результативність діяльності машинобудівних підприємств і дозволить поліпшити загальні показники його роботи.

Механізм використання фінансових важелів повинен базуватися на основних економічних законах, враховувати вплив і стан зовнішнього і внутрішнього середовища, включати основні методи, принципи, завдання, функції і важелі управління, за допомогою яких підприємство може впливати на стратегію фінансування діяльності з метою підвищення конкурентоспроможності, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках (рисунком 1).

Розроблений механізм використання фінансових важелів дає можливість комплексно поєднати необхідність організації управління економічними процесами, які відбуваються під впливом мікроекономічних і макроекономічних факторів і дозволяє розглянути основні фактори зовнішнього і внутрішнього середовища,

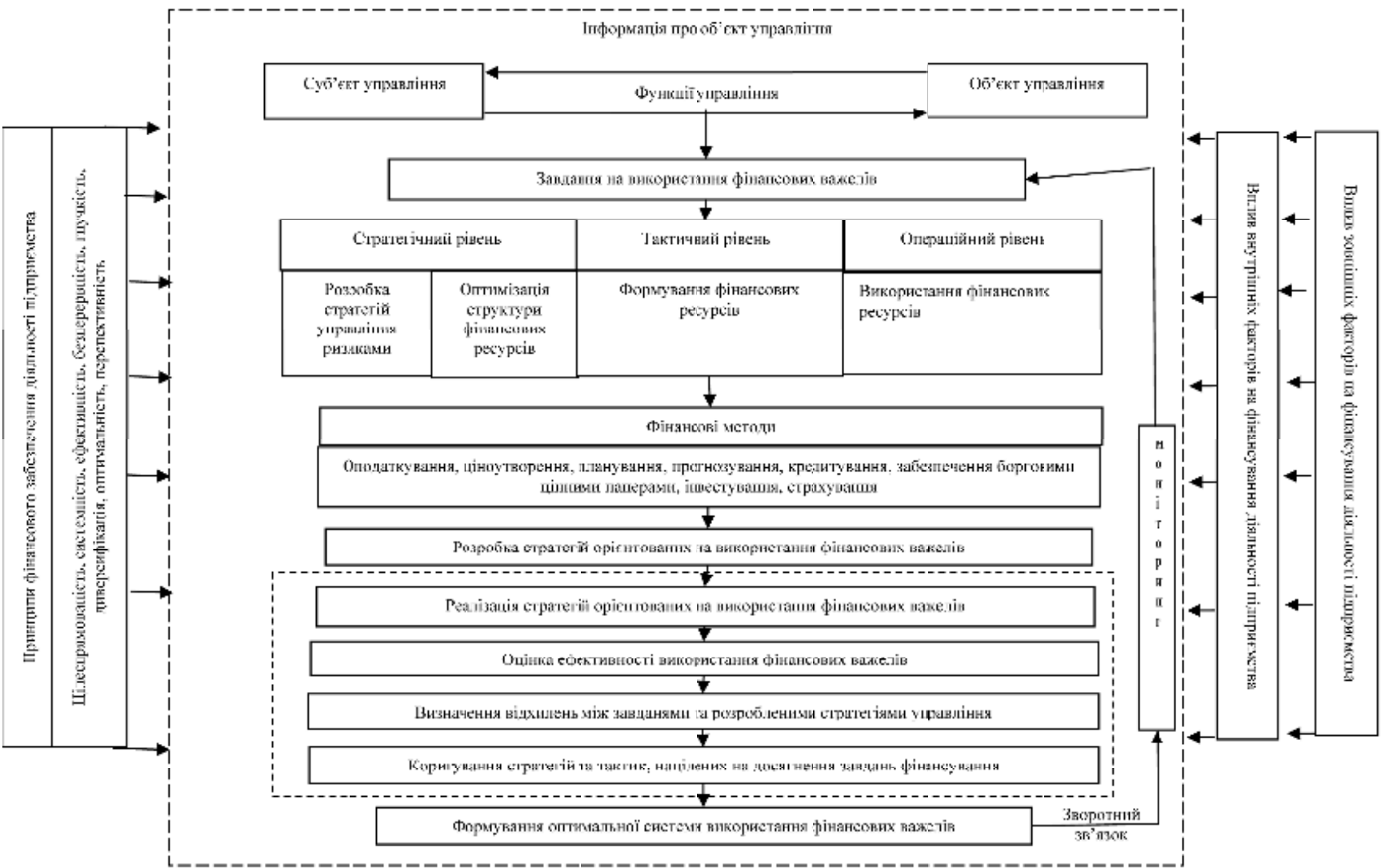

Рис. 1. Структурологічна модель механізму ефективності використання фінансових важелів на промислових підприємствах

які впливають на забезпечення фінансовими ресурсами господарської діяльності підприємств, її сприяють підвищенню її ефективності за рахунок забезпечення оптимальної структури фінансових ресурсів.

Головним завданням механізму є прийняття ефективних управлінських рішень у сфері залучення, розміщення та використання фінансових ресурсів, яке сприятиме формуванню оптимальної структури фінансових ресурсів та забезпечення їх достатнього обсягу для максимізації прибутку.

Таким чином, застосування запропонованого механізму використання фінансових важелів в господарській діяльності підприємств дозволить забезпечити:

— фінансову незалежність і самостійність, яка проявляється в можливості здійснення контролю над власними фінансовими ресурсами і можливості їх залучення;

— фінансову стабільність і стійкість, які передбачають надійність всіх елементів фінансової системи, створення гарантій їх підприємницької діяльності заради стримування впливу дестабілізуючих факторів;

— дисципліну при виконанні господарських угод і грошових зобов'язань у відповідній формі та у встановлені терміни на основі дотримання діючих норм національного законодавства та міжнародних банківських правил і звичаїв;

— здатність до розвитку на основі інноваційних стратегій, здійсненню постійної модернізації виробництва, ефективної інвестиційної та інноваційної політики, що особливо актуально для промислових підприємств.

ВИСНОВКИ

Дослідження порядку формування і реалізації фінансових важелів промислових підприємств дало змогу оцінити і розкрити сутність механізму використання фінансових важелів, який розглядається як сукупність форм, інструментів, способів організації фінансових відносин з формування достатніх обсягів фінансових ресурсів та їх ефективного розподілу для забезпечення реалізації господарської діяльності, а також досягнення кількісних і якісних параметрів структуризації грошових потоків, які відповідають умовам оцінки її ефективності. Механізм використання фінансових важелів виступає як сукупність заходів, які спрямовані на реалізацію операційної та стратегічної діяльності підприємства шляхом ефективного залучення, розміщення, використання фінансових ресурсів і оптимізації їх структури. Іншими словами — це особливий си-

стемний процес формування фінансових ресурсів підприємства на основі достатності та оптимального складу і структури їх використання з урахуванням критерію ефективності на всіх етапах функціонування і розвитку процесів діяльності підприємства.

Література:

1. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства / М.М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 5. — С. 133—138.

2. Геєць В.М. Цінова конкурентоспроможність чи цінова стабільність: дуалізм політики економічного зростання / В.М. Геєць // Економіка і прогнозування. — 2005. — № 4. — С. 9—31.

3. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки // Актуальні проблеми економіки. — 2004. — № 7. — С. 123—130.

4. Мельник П.В., Онишко С.В. Фінансова сфера: сутність, тенденції та пріоритети розвитку в Україні // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). — 2009. — № 1. — С. 9—17.

5. Яремко І.Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія. — Л.: Каменяр, 2006. — 176 с.

References:

1. Berdar, M.M. (2008), "Managing the process of formation and use of financial resources enterprise", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 133—138.

2. Heiets', V.M. (2005), "Cost competitiveness or price stability: the dualism of the policy of economic growth", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 4, pp. 9—31.

3. Kuntsevych, V.O. (2004), "The concept of of financial potential of the enterprise and its evaluation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 7, pp. 123—130.

4. Mel'nyk, P.V. and Onyshko, S.V. (2009), "Financial scope: essence, trends and priorities for the development in Ukraine", *Naukovyj visnyk Natsional'noho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, vol. 1, pp. 9—17.

5. Yaremko, I. J. (2006), *Upravlinnia kapitalom pidpryemstva: ekonomichnyj i finansovyj instrumentarij* [Management of the companies capital: economic and financial instruments], Kameniari, L'viv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2014 р.